

Tre Aar som Kapellan i Sæby og Gjershøi.

Af Pastor emer. *Henning Jensen.*

Den 16. December 1865 blev jeg kaldet til Kapellan for Sæby og Gjershøi Menigheder, hvor Pastor Sørensen var Sognepræst. Sæby laa kun et Par Mil fra mit Hjem i Ousted i samme Herred. Min Far og Pastor Sørensen var altsaa »Herredsbrødre«, men ikke desto mindre kendte vi ikke det mindste til Familien. Jeg var da heller ikke længe om at opdage, at Livet i Sæby Præstegaard formede sig paa en helt anden Maade end det Præstegaardsliv, jeg var vant til.

Pastor Sørensen havde, før han kom til Sæby, i mange Aar været Præst i Hurup i Thy. Dette var den Gang et meget afsides Sted, og denne Afsideshed havde i temmelig høi Grad præget Pastor Sørensen. Han havde sit Hjerte i Thy og følte sig aldrig hjemme i de mere civiliserede Forhold i Sæby. At han ogsaa havde Venner blandt Proprietærerne deroppe, viste sig ved, at der jævnlig kom Sendinger af den den Gang meget berømte »Thybo-Ost«. Hvordan han var som Præst, har jeg egentlig intet Begreb om, da han aldrig prædikede; men jeg erfarede, at Kirkegangen var næsten ganske ophørt, og da jeg kom, benyttede man endnu i Kirken den gamle »evangelisk-lutherske Salmebog«, som jeg dog snart fik afløst af »Roskilde Præstekonvents«. Hvordan han var som Menneske, ved jeg i Grunden heller ikke, da der aldrig blev noget egentlig personligt Forhold mellem os.

Vi havde ingen Konflikter med hinanden, men vi havde hellere ingen Berøringspunkter; vi talte kun sammen om det nødvendige med Hensyn til Embedet og om ligegyldige Ting. Dette var vistnok lige saa meget min Skyld som hans. Forholdet mellem Kapellan og Sognepræst er altid vanskeligt, selv om de i religiøs Henseende er enige, og da Pastor Sørensen vistnok var Rationalist, medens jeg nærmest var indremissionsk, saa gjorde dette ikke Forholdet bedre. Da der saa tilmed blev god Kirkegang, navnlig af Egnens Honoratiores, saa kan man jo ikke for- tænke Pastor Sørensen i, at han saa noget skævt til den unge, noget overlegne og indbildske Kapellan. Hans Hustru har jeg heller ikke meget Indtryk af; hun var altid venlig mod mig, men jeg havde en Følelse af, at hun var noget forkuet. Dette var ogsaa Tilfældet med en Søster af hende, som opholdt sig i Præstegaarden, hvor hun vistnok spiste Naadsensbrød. Af Børn var der ingen, og Gæster kom der aldrig i Præstegaarden. Navnlig den første Tid var min Tilværelse derfor ret trist. Som Husmoder var Fru Sørensen upaaklagelig. Pastor Sørensen satte Pris paa at leve godt, og dette kom altsaa ogsaa mig tilgode. Saavidt jeg husker, fik vi i de tre Aar, jeg boede i Præstegaarden, hver Søndag om Vinteren Andesteg til Middag.

Men hyggeligt var der ikke.

Mit Værelse vendte mod Nord; der kom aldrig en Solstaale. Møblementet bestod af en Seng, et Bord, to Træstole og et Klædeskab; i et Hjørne var anbragt en Hylde med et Gardin for; det var Toiletbordet. Selv medbragte jeg en gammeldags Lænestol og en Fyrretræs Pult. I Sengen var en uhyre Overdyne; sandsynligvis har den i lange Tider ikke været brugt og har heller ikke været solet; thi der var saa megen Fugtighed i den, at den hver Morgen, naar jeg vaagnede, var pjaskvaad; det varede over otte Dage, før jeg ved Varme fra mit Legeme fik den afdampet. Mærkværdig nok faldt det mig ikke ind at lægge den hen ved Kakkelovnen om Dagen.

Jeg gik omkring i Sognene for at præsentere mig for Beboerne. Fra de fleste Veie omkring Sæby ser man,

over Eugten ved Gjerslø og Bognæs Skov paa den anden Side, Roskilde Domkirke. Det bragte mig ligesom en Hilsen fra Hjemmet. De to slanke Spir havde jeg gaaet og s. t paa i min Barndom og Ungdom. Endnu den Dag i Dag har jeg ligesom en Følelse af, at jeg kun er rigtig hjemme paa den Egn, hvorfra man kan se dem.

Bønderne i Sæby modtog mig meget venligt, naar jeg besøgte dem; men de var ikke meget kirkelige. Den, der havde mest Indflydelse blandt dem, hed J e n s H a r t v i g; han boede i Gaarden lige overfor Præstegaarden; han var vistnok en ret religiøs Mand, men han kunde ikke bruge mine Prædikener; de var ham for skarpe; og deri havde han vistnok Ret. Jeg brugte i mine Prædikener altid Tiltalen »Du«. En Gang sagde Jens Hartvig til mig: »De skal ikke sige D u, men I.« Det kunde der være noget i. Men det rigtigste havde naturligvis været, om jeg hverken havde sagt D u eller I, men V i. — En Gang kom jeg ind til en Gaardmand, som jeg fik et godt Indtryk af. »Ja«, sagde han saa i Samtalens Løb, »der maa vel sagtens være baade en Gud og en Udødelighed.« — Det var jo ikke meget opmuntrende. Men paa dette, noget negative religiøse Standpunkt stod vistnok Flertallet af Beboerne. Der var dog nogle Gaarde, som laa ud ad Veien til Hyllinge, hvor jeg havde Glæde af at komme. Navnlig husker jeg en Gaardmand H a n s H a n s e n, hvis Familie tit kom i Kirke. I Biltris var der en Gaardmand L a r s A n d e r s e n, en ret oplyst og meget intelligent Mand; han var dog mere politisk end kirkelig interesseret; hans Datter blev senere gift med en Lærer i Nabosognet Lyngby, som druknede ved en Søltur paa Fjorden. — I Gjerslø, hvor der kun var et Par Hundrede Mennesker i Sognet, kom der en Del Smaakaarsfolk i Kirke; der laa et Par større Bøndergaarde lige ved Kirken, men de holdt sig fjernt fra den.

Da Livet i Præstegaarden ikke var meget opmuntrende for en meget ung Kapellan, maatte jeg søge mine Adspredelser udenfor denne. Og hertil blev der snart rig Leilighed.

Der laa i Sognet to store Herregaarde, E g h o l m og

K r a b b e s h o l m. Egholm eiedes af Kammerherre H a f f n e r, der i de Aar, jeg opholdt mig i Sæby, blev Krigsminister i Ministeriet Frijs; han var en Svoger til Grev Frijs. Han var desuden Landstingsmand, Amtsraadsmedlem og, saavidt jeg husker, Formand i Sogneraadet. Som Følge af alle disse Bestillinger var Kammerherren sjældent hjemme, og jeg fik ikke noget dybere Indtryk af hans Personlighed. Han var en høi, smuk og statelig Mand og nød stor Anseelse paa Egnen, hvor han altid gik under Benævnelsen »Kammerherren«. — Desto mere kom jeg i Forbindelse med Damerne paa Egholm, Kammerherreinden og Datteren Frøken U l l a. Desuden opholdt sig paa Egholm en Søster til Kammerherreinden, Baronesse T a u b e, som var Enke efter en svensk Baron. Disse tre Damer var meget religiøse og kom næsten hver Søndag i Sæby Kirke. Som Følge deraf kom jeg snart i personlig Berøring med dem og fik jævnlig Indbydelse til Egholm, dels til større Selskaber, dels alene til Middag med de tre Damer. Kammerherreinden var en hjertensgod Dame, jævn og ligefrem. Baronesse Taube var mere fornem, men meget intelligent, Frøken Haffner var meget smuk og interesseret i alle aandelige Spørgsmaal. Hun blev senere gift med en svensk Friherre. Vi havde altid meget at tale om, og jeg tror, det var en Adspredelse for Damerne at faa mig til Egholm. Saadanne fornemme Damer keder sig jo tit frygteligt, da der kun er forholdsvis faa Mennesker, de omgaas med. Det interesserede dem desuden, at jeg kom fra Omgivelser, som de ikke kendte meget til, ligesom jeg paa min Side havde Interesse af at lære et Samfundslag at kende, som jeg hidtil ikke var kommen i Berøring med. Vi lærte gensidig af hinanden, og da vi var blevne nøiere bekendte, morede det dem at opdrage paa mig og belære mig om, hvordan man skal komportere sig i fint Selskab. Om Sommeren fik Damerne gerne Besøg af en anden af Kammerherrens Døtre, Grevinde P i p e r, gift med den svenske Grev Piper fra Søfdeborg. Det var en ualmindelig smuk og sympathetisk Dame; jeg har sjældent truffet en Kvinde med et saa fromt, næsten helgenagtigt Udtryk som hun. Jeg

fik i det Hele det Indtryk, at der blandt Aristokratiets Damer er mange, som i Sjælsrenhed og oprigtig Fromhed staar overmaade højt og danner en besynderlig Mod-sætning til mange af Aristokratiets Herrer. Undertiden indbød Damerne mig til at tage med paa længere Køreture; bl. a. indbød de mig en Dag til at tage med til Roskilde, hvor Vilh. Beck skulde prædike i Domkirken. Det var første Gang, jeg hørte Missionens berømte Høvding. Han tog sig brillant ud paa en Prædikestol; da han kom derop, stod han et Par Minutter ganske stille og saa ud over den fyldte Kirke. Han var sig aabenbart bevidst, baade at han tog sig godt ud, og at disse Minutters fuldkomne Stilhed forøgede Spændingen i høi Grad; man holdt næsten Veiret for at vente paa, at han skulde begynde. Saadanne Trick er jo i og for sig uskyldige og berettigede; men naar man selv er Præst, gennemskuer man dem straks. Men han forstod at prædike saadan, at man hørte efter. — Paa længere Køreture var der altid fire Heste for Vognen, Kusk og Tjener paa Bukken. Der er ingen Tvivl om, at mit venlige Forhold til Herskabet paa Egholm i ikke ringe Grad forøgede min Prestige blandt det menige Folk.

Den anden store Herregaard, Krabbesholm, eiedes den Gang af Justitsraad Trolle. Ogsaa her blev jeg snart en stadig Gæst. Justitsraaden og hans Frue var saare elskværdige Mennesker; Forholdene var ogsaa her herskabelige, men mindre fornemme end paa Egholm. Der var fire Børn, to Sønner og to Døtre. Den ældste Søn, Axel T., eiede en lille Herregaard, Vennelyst, i Sæby Sogn. Han var en ret eiendommelig Natur, en Beundrer af Søren Kierkegaard; da jeg ogsaa interesserede mig meget for denne Forfatter, havde vi ikke faa Berøringspunkter. En Sommeraften fulgte jeg med ham fra Krabbesholm til Vennelyst, hvor jeg blev et Par Dage. Jeg mindes et eiendommeligt Træk af ham. Da vi kom ind i Spisestuen til Middag, gik han hen og trak Gardinerne for Vinduerne. »Hvorfor gør De det?« sagde jeg, »her er jo ingen Sol.« — »Jo«, svarede han, »Folkenes Vei falder tit her forbi Vinduerne, og jeg kan

ikke lide, de skal se, at vi spiser finere Mad, end de selv faar.« — Han blev senere Forpagter paa Lellinge ved Køge, lever vistnok endnu og bor her i København. Den anden Søn, Marius T., var juridisk Kandidat, et fornøieligt og livligt Menneske; jeg har kendt faa, der kunde le saa hjerteligt som han; han blev senere Høiesterechtsassessor, derefter Overformynder og døde for nogle Aar siden. Af de to Døtre var den ældste, den lyse og glade Margrethe T., forlovet med Nicolai Thiele, den senere astronomiske Professor, der døde for nogle Aar siden. Han var en Søn af den bekendte Etatsraad Thiele paa Charlottenborg, og han var et godt og ædelt Menneske. Han var en religiøs Natur, men langt fra kirkelig ortodox. Vi havde mange Samtaler med hinanden; undertiden naar jeg var paa Krabbesholm, fulgte han mig om Aftenen helt op til Sæby, og jeg fulgte ham saa igen den halve Vej til Krabbesholm. Vi skrev ogsaa en Tid lange Breve til hinanden. Det er mig en Tilfredsstillelse at mindes, at skjøndt jeg var stræng ortodox og nærmest indremissionsk, og Thiele var en stor Kætter, saa faldt det mig dog intet Øjeblik ind, at jeg var mere velbehagelig i Guds Øjne end han. Jeg var tværtimod overbevist om det modsatte. Jeg slutter deraf, at min Ortodoxi, skjøndt den var oprigtig nok, dog ikke har været af den ægte, ondartede Slags. — Det faldt i min Lod at vie Nicolai Thiele og Margrethe Trolle, og det i selve Frue Kirke. Familien Trolle boede nemlig gerne en Del af Vinteren i København, og dér stod altsaa Brylluppet, som var baade stort og fint. — Den anden Datter, Betty T., var meget alvorlig, men de var begge ualmindelig tiltalende og intelligente Damer. Hun var forlovet med juridisk Kandidat Harald Poulsen, der for nogle Aar siden døde som Høiesterechtsassessor. Han var et dygtigt og elskværdigt Menneske, meget musikalsk. Han kunde sidde længe ved Klaveret og fantasere over en eller anden lille, kendt Melodi. Da de havde Bryllup paa Krabbesholm, var jeg reist fra Sæby og kom altsaa ikke til at vie dem; men jeg var bedt med til Brylluppet og var anmodet om ved Bordet at holde Talen for

Brudeparret. De blev viede af den nye Sognepræst i Sæby, Pastor Gøtzsche, den senere Biskop i Ribe.

Navnlig i Ferierne var der altsaa samlet megen Ungdom paa Krabbesholm, og jeg tilbragte mange hyggelige Timer blandt disse elskværdige Mennensker. Der var kun én Ting, jeg ikke var saa glad ved, — naar jeg skulde gaa alene hjem om Aftenen, især om Efteraaret og Vinteren. Ganske vist tilbød Justitsraaden at køre mig hjem, men det vilde jeg ikke tage imod. Mellem Krabbesholm og Sæby laa der en Skov, som jeg altsaa skulde igennem. Jeg har aldrig været nogen Helt til at gaa igennem en Skov om Aftenen, og det kriblede i mig, naar jeg nærmede mig til den. En Aften, da jeg lige var kommen derind, opdager jeg en hvid Skikkelse, der kommer mig i Møde. Jeg tænkte et Øjeblik paa at vende om, men tog Mod til mig og gik fremad. Saa var det en Pige nede fra Herregaarden med et stort, hvidt Forklæde paa. — En anden Aften oplevede jeg noget, som jeg endnu ikke kan forklare mig. Det var en Efteraarsaften og saa mørkt, at jeg ikke en Gang kunde skimte Veien; jeg maatte gaa og se op mod den Lysning, som var mellem Træerne, hvor Veien gik. Pludselig hørte jeg Skridt, ikke paa Veien, men inde i Skoven ved Siden af mig. Jeg kunde høre Løvet rasle for hvert Skridt, det tog. Jeg stod et Øjeblik stille; saa stod det ogsaa stille; men naar jeg begyndte at gaa, hørte jeg Skridtene igen. Jeg havde tit hørt Tale om den paniske Skræk, som kunde gribe en i Skovensomheden, nu lærte jeg noget af den at kende af Erfaring. Jeg maatte tvinge mig selv til at gaa langsomt, thi det var altfor mørkt til at løbe; og jeg havde en Følelse af, at begyndte jeg at løbe, saa blev det først rigtig galt. Men hvor det lettede, da jeg kom til Skovfogdens Hus i Udkanten af Skoven. Man har sagt mig, at det mulig har været et Raadyr; de skal være meget nysgerrige, og det kunde altsaa have fulgt mig for at undersøge, hvad det var for Skridt, der gik ude paa Veien. Det er jo muligt; men jeg synes ikke, Raadyr pleier at være saa dristige, at de gaar omtrent ved Siden af en.

Men det var ikke alene Skoven, jeg skulde igennem,

naar jeg kom hjem om Aftenen; jeg skulde ogsaa over Kirkegaarden; Præstegaardens Port blev nemlig lukket om Aftenen, og jeg maatte derfor gennem en Dør, der vendte ud til Kirkegaarden, og hvortil jeg havde Nøglen. Det var heller ikke morsomt, især naar Maanen skinnede paa de hvide Kors. En Aften, just da jeg gik forbi Kirken, hører jeg et Dump oppe i Taarnet, som om en tung Genstand faldt ned. Jeg sank næsten i Knæ; men da Klokken straks efter begyndte at slaa, skønnede jeg, at det var Uret, der faldt i Slag. Det var Tolv, den slog, saa jeg skyndte mig at komme ind ad Døren.

Paa endnu en Herregaard var jeg undertiden Gæst, nemlig paa *Lindegaarden*, hvor den gamle Gehejmeraadinde *Holten* boede; man fik et levende Indtryk af, at hun var »Slægtens Ældste«; thi alle behandlede hende med stor Ærbødighed; da jeg kun var der til store Selskaber, fik jeg ikke noget personligt Indtryk af den gamle Dame, men hun tog sig godt og imponerende ud, naar hun i sin gammeldags Dragt præsiderede for Enden af det lange Bord. Her traf jeg bl. a. den bekendte Søofficer Kaptajn *Wilde*, »Danmarks Wilde«, som han kaldtes, en smuk og statelig Skikkelse. En anden bekendt Officer, Artillerikaptajn *Lønborg*, traf jeg ogsaa; de var begge gifte med Damer af Familien *Holten*. Her stiftede jeg ogsaa Bekendtskab med Provst *Holten* i Skuldelev, Gehejmeraadindens Søn, som allerede var en ret gammel Mand, og med hans Søn *Nicolaï Holten*, som var Kapellan hos sin Far. Navnlig den sidste kom jeg i noget nøiere Forhold til og kom til at holde meget af. Han var den første grundtvigske Præst, jeg havde truffet paa, og han havde dette aabne og hjertelige Væsen, som var eiendommeligt for den ældre Tids Grundtvigianere. Det var, ligesom der blev lysere i Stuen og høiere til Loftet, naar han traadte ind. Jeg husker, at vi en Gang traf sammen paa en lille Dampbaad, som allerede den Gang gik fra Selsø over Gjershøi til Roskilde. Det var en deilig Sommermorgen, og Vandet var blikstille. Da vi seilede forbi Bognæs Skov, kunde jeg ikke lade være at udbryde: »Hvor her er deilig!« Ja, sagde

Nicolai Holten, og saa fremsagde han det skønne Vers af Grundtvigs Salme »Den signede Dag«:

Om levende blev hvert Træ i Skov,
Og var saa hvert Blad en Tunge,
De kunde dog ei Guds Naades Lov
Med værdelig Røst udsjunge;
Thi evig nu skinner Livets Lys
For gamle og saa for unge.

Jeg har aldrig kunnet synge det Vers uden at tænke paa hin Sommermorgen og paa Nicolai Holten. Det kom saadan fra hans Hjerte, at det ogsaa gik til mit. Han blev senere Præst i Steen Blichers gamle Kald, Thorning og Lysgaard, hvor han døde som endnu ung Mand.

Ellers havde jeg ikke meget at gøre med Præsterne paa Egnen; de var jo gamle, og jeg var ung. Den nærmeste Nabo var Pastor Østrup i Hyllinge, hvor jeg altid blev venlig modtaget, men der var dog ligesom et Tryk over os. Det kom maaske af, at der var ikke saa faa fra Hyllinge Sogn, der gik i Sæby Kirke, og skjøndt jeg var ganske uskyldig heri, havde jeg dog ligesom en Smule ond Samvittighed, og jeg vidste, at Pastor Østrup heller ikke var glad ved det. I hin Tid, for over 50 Aar siden, var Sognebevidstheden jo ganske anderledes levende end nu. Jeg var, som Præstesøn, voxet op i den Forestilling, at den ene Præst ikke skulde tage Sognefolkene fra den anden, og jeg fandt det derfor i Grunden ganske i sin Orden, at Pastor Østrup ikke med Glæde kunde se paa, at adskillige fra Hyllinge og Lyngby gik til Sæby.

Den Præst, jeg fik mest med at gøre, var den bekendte Provst Aleth Hansen i Ferslev og Vellerup. Da jeg kom til Sæby, var Pastor Werliin Præst i Ferslev; men han tog snart efter sin Afsked. Som bekendt var Pastor Werliin skilt fra sin Hustru, som derefter blev gift med Digteren Christian Winther. Da jeg mange Gange havde mødt Chr. Winther og hans Hustru paa Gaden i København, kunde det interessere mig at se hendes første Mand, og da der skulde være Auk-

tion efter Pastor Werliin, gik jeg derfor derop. Jeg fik da ogsaa Præsten at se, men han havde ikke noget tiltalende Ansigt, underlig gul og gusten; jeg fik det Indtryk, at han kunde ikke smile. Han havde maaske heller ingen Grund til det. Forøvrigt købte jeg paa Auktionen et Blækhus, som fulgte mig i mange Aar. Det kunde maaske have fortalt adskilligt om Forholdet mellem Pastor Werliin og hans Hustru.

Men saa blev altsaa Provst Aleth Hansen Sognepræst i Ferslev. Han hørte til de fordrevne sønderjyske Præster; han havde været Præst i Grumtofte i Angel, altsaa i et tildels tysksindet Sogn. Familien bestod af Provsten, Fruen, en voksen Datter, Claudia, som senere blev gift med Politidirektør Eugen Petersen i København, en halvvoksen Datter Sigrid, der døde som ganske ung, og to mindre Sønner, der ogsaa døde som unge. Der var desuden to Drengene i Huset, Sønner af Grev Schack paa Giesegaard, og til at læse med disse Drengene var der en Huslærer, en teologisk Kandidat Wittrup, der, saavidt jeg ved, døde for nogle Aar siden som Præst paa Langeland. Jeg traf første Gang Provsten og hans Frue og ældste Datter ved et Selskab paa Egholm og kom siden ret jævnlige i deres hyggelige og fint dannede Hjem. Provst Aleth Hansen var en af de ædleste Præsteskikkelser, jeg nogensinde har truffet; trods det at han var en betydelig Mand, var der over hans Væsen noget stilfærdigt, beskedent og sagtmodigt, som man sjældent træffer, og maaske sjældnest hos fremragende Geistlige. Han var ikke Grundtvigianer, ikke Missionspræst, men han var en kristelig Personlighed, mild og kærlig uden nogensomhelst forløren Salvelse. Det var vistnok kun et Aars Tid efter at han var kommen til Ferslev, at han blev udnævnt til Kultusminister; det har sandsynligvis været Kammerherre Haffner, der har henledt Grev Frijs' Opmærksomhed paa ham. Ministeriet var jo nemlig paa det Tidspunkt i en vanskelig Stilling. Valgmenighedsloven, som var forelagt i Anledning af Pastor Birkedals Afskedigelse, skulde gemmenføres. Men Kultusministeren, Biskop Kierke-

gaard, fik i sidste Øjeblik Betænkeligheder paa Grund af den voldsomme Modstand, Lovforslaget mødte hos alle de andre Biskopper og Flertallet af Præsterne. Saa paa-tog Aleth Hansen sig som Minister at gennemføre Lov-; han vidste, hvad der ventede ham fra Geistlighedens Side, han havde i en Aarrække været Præst i Slesvig og var altsaa ret ukendt med Forholdene i Kongeriget; han var ganske blottet for personlig Ærgerrighed, men han følte det som sin Pligt at tage mod denne Urias-post. Og den danske Folkekirke skylder denne støtte og sagtmodige Mand Tak, fordi han havde Mod til at stille sig i Breschen, da det gjaldt.

Et Sted, hvor jeg tilbragte mange fornøielige Timer, var hos Lærer Hansen i Hyllinge. Hansen og hans Frue var to rigtig hyggelige, gammeldags Lærerfolk; de havde to Døtre, Anna og Trine, livlige og elskværdige. Anna var meget musikalsk, og Klaveret blev flittig brugt, især naar Lærerinden hos Forpagteren paa Eg-holm, Frøken Hennings, som var en Veninde af Hu-set, var tilstede. Der var to yngre Sønner, som gik i Ros-kilde Latinskole. Den ene af dem er nu Læge i Hillerød, den anden er vistnok ogsaa Læge. — Hansen og hans Hu-stru holdt Sølvbryllup, mens jeg var i Sæby; der var stort Gilde, og der blev danset; skjøndt jeg havde den største Lyst til at danse med, gjorde jeg det dog ikke; jeg syn-tes ikke, det passede med min præstelige Værdighed. Men det værste var, at skjøndt jeg høilig misundte de dansende, var jeg dog ikke fri for paa farisæisk Vis at takke Gud, fordi jeg ikke var som disse dansende Tol-dere. Man ser heraf, at det undertiden kan være større Synd ikke at danse end at danse.

Jeg husker endnu en ret mærkelig Begivenhed, som Fru Hansen fortalte mig. De havde for mange Aar si-den mistet et lille Barn; den Nat, Barnet døde, saa Fru Hansen en hvid Skikkelse komme ind ad Døren, gaa hen til Vuggen og bøje sig over Barnet. Derefter forsvandt Skikkelsen.

Da jeg kom til Sæby, var Reinhardt Lærer i Sæby og Hansen i Biltris. Reinhardt var en rar gammel

Mand og vist en ganske dygtig Lærer; han var Enke-mand, men havde en Datter, der styrede Huset for ham. — Den første Gang jeg holdt Examen i Sæby Skole, gjorde jeg det saa grundigt, at det blev hen ad Aften, før vi blev færdige. Da det begyndte at mørkne, kom en vred Mand ind i Skolen for at hente sin Datter. Det lignede ikke noget, sagde han, at holde Examen til ud paa Natten. Jeg husker ikke Mandens Navn, men han kaldtes altid »Uhrmageren« og var anset for meget stridbar. Jeg har formodentlig haft en Følelse af, at Manden i Virkeligheden havde Ret, thi jeg sagde ganske spagfærdigt til ham, at han godt kunde tage sin Datter med sig.

Hansen i Biltris tog sin Afsked, kort efter at jeg var kommen til Sæby, og i hans Sted blev en ganske ung Seminarist, Smith, kaldet til Lærer. Hans Far var Lærer i Krogstrup, og da han kom og præsenterede sin Søn, gjorde de begge et saa godt Indtryk paa mig, at jeg, da Smith blev indstillet, tog op til Domprovst Gude i Roskilde og anbefalede ham varmt. Det var første Gang, jeg talte med Domprovsten, Biskop Martensens gode Ven; det var en meget smuk Mand og en fint dannet Mand. Han modtog mig meget venligt og stoppede egenhændigt en Meerskums Pibe til mig. Vi talte bl. a. om Indre Mission, og jeg husker, jeg forbausedes over, at han næsten ikke kendte noget til denne kirkelige Retning. Han kom ganske vist fra Lolland, hvor Missionen den Gang vistnok var ganske ukendt. — Smith fik da Biltris, og da Reinhardt vel et Aars Tid efter tog sin Afsked, blev han kaldet til Lærer i Sæby. Vi blev snart rigtig gode Venner. Smith var en ualmindelig Begavelse; han var ikke alene fremragende som Lærer, men han var en ualmindelig dygtig Landmand. Ved sit nye Retskrivningssystem er han bleven kendt over hele Landet. Musikalsk var han ogsaa. Det var netop i den Tid, at Henrik Ib-sens »Brand« udkom, og Smith komponerede en Melodi til den kendte Sang: »Agnes, min yndige Sommerfugl«, som jeg idetmindste fandt køn. Jeg tilbragte jævnlig Aftenen hos ham, da han havde det hyggeligere end jeg; undertiden fik han ogsaa fra sit Hjem sendt en Gaas el-

ler en And, som vi da holdt Gilde paa. Vi kunde tale sammen om alt mellem Himmel og Jord, og vi var saa tilpas forskellige, at vi aldrig blev kede af hinanden. Vi fulgtes jævnlgt ad til fælles Bekendte, navnlig til Lærer Hansens i Hyllinge. Smith blev senere gift med Frøken Anna Hansen. — En Aften var vi i Besøg hos Godsforvalter Andreasen, der boede paa en Gaard mellem Gjershøi og Krabbesholm. Da vi gik derfra, besluttede vi at skyde Genvei over en Mark, der stødte op til Gaarden; det var bælgmørkt, og vi gik med hinanden under Armen. Pludselig rutscher vi ned ad en steil Skrænt og forsvinder i Dybet; vi var styrtet i en Grusgrav; havde det været en Mergelgrav, var vi sikkert aldrig kommet levende op. Vi anede ikke, hvor vi var; men heldigvis kunde vi endnu se Lys i Gaarden; vi vendte derfor tilbage og kom ud paa Veien som vi aldrig skulde have forladt. — Senere blev Smith Lærer i Himmelv ved Roskilde; for nogle Aar siden tog han sin Afsked og døde forrige Aar her paa Frederiksberg. Han var ikke alene en ualmindelig dygtig, men ogsaa en ualmindelig brav Mand.

Pastor Sørensen tog sin Afsked 1868, og kort efter at den nye Sognepræst, Gøtzsche, var udnævnt, forlod jeg Sæby for, efter et Ophold i mit Hjem, at drage som Kapellan til Dalby og Thureby et Par Mil Syd for Køge.

— — — —

Naar jeg nu tænker tilbage paa min første præstelige Virksomhed for 53 Aar siden, er det med en meget levende Følelse af, hvor ufuldkommen den var. Jeg var kun 27 Aar gammel; min aandelige Udvikling var saa langt fra at være færdig, at den i Virkeligheden knap var begyndt. Det var nu i og for sig ingen Ulykke. De unge Mænd, som er færdige med deres Udvikling i Alderene mellem Tyve og Trediv, er vistnok kørt altfor tidligt fast. Men naturligvis er det ikke heldigt for en Præst at være saa ufærdig og uselvstændig, som jeg den Gang var. Naturligvis var denne aandelige Uselvstændighed ikke gaaet op for mig selv og heller ikke for mine flittige Tilhørere. Vi var gensidig yderst tilfredse med

hinanden og med os selv. Men denne gensidige Tilfredshed — jeg taler her i al Almindelighed om Forholdet mellem unge Præster og deres Tilhørere — er farlig for begge Parter; thi det ender i Reglen med, at baade Præsten og Tilhørerne kører i Staa. Naar en ung Præst — enten han nu er grundtvigsk eller indremissionsk — ser, at han kan samle en Kreds om sin Forkyndelse, saa er det meget vanskeligt for ham at tilegne sig nye aandelige og kristelige Tanker, thi saa udsætter han sig for, at »Kredsen« splittes, og han kommer til at staa alene. Derfor bliver han staaende, og som Følge deraf bliver hans Tilhørere ogsaa staaende. De lukker baade Døre og Vinduer for alle nye aandelige Strømninger. — Da jeg under den storpolitiske Kamp i Firserne fik min Afsked som Sognepræst i Stenmagle paa Grund af en politisk Artikel i »Politiken«, fik jeg ikke Leilighed til at gaa i Staa, og mit religiøse Standpunkt nu er meget forskelligt fra det, jeg indtog som ung Kapellan i Sæby og Gjershøi. Men jeg mindes med Glæde de Mennesker, som den Gang tog venligt mod den unge Præst; de fleste af dem er nu forlængst døde og borte.